

rozprášena a na útěk obrácena, kolikrát byla zahrnána a na hlavu poražena od nepočtených vesnických bojovníků k nemalé tvé škodě a hanbě? Zasluhu o to vše nepřipisujeme však sobě, ale bohu jako původci všeho toho a vítěznému vojevůdci; jeho pravdě ze všech sil sloužíme, kdežto vy proti ní bojujete a nedůstojně se jí protivíte. Bůh, který vládne nebem i zemí, je naším svědkem, že nevedeme války ve svém zájmu, ani že se ti neprotivíme ze zpupnosti, ze ziskuchtivosti nebo z nějaké zaslepenosti. Zapřísahám tě, učiň tento pokus a zkouškou se přesvědč: změň své smýšlení a toto přel-slavné království bude tvé; změň svou vůli, dej svobodu pravdě a tvá bude obec pražská a český národ. Přislib nám spravedlnost, a budeš mít v krá-lovství plný zdar; slib, že budeš věrně sloužit pánu bohu a jeho zákonu, a my jsme hotovi věrně tě poslouchat. Hle, před tváří boží a v duchu Kris-tově ti nabízíme spravedlnost v duchu práva i dokonalé mravnosti a upřím-ně si přejeme sloužit ti jako pánu. Je to všecko zcela lehce dosažitelné, uznáš-li za vhodné tak učinit; bude to však velmi těžké, jestliže odmítneš. Neboť beze vší pochyby – nepřijmeš-li tuto nabídku – je to pravda, která nade vším zvítězí.

75 *triumfoval jsi nad pohany*: triumfem Payne asi záměrně nazývá porážku, kterou Zikmund utrpěl od sultána Bajazida v září 1396 jako vůdce křížové výpravy západoevropského rytířstva proti Turkům – 87 *obec pražská a český národ*: Praha byla za husitství považována za hlavu království, proto je její stanovisko zvlášť zdůrazňováno

JAN ROKYCANA

Mistr Jan Rokycana (před r. 1397-1471) byl oficiálním mluvčím pražské strany. Narodil se jako syn kováře v Rokycanech. Za studii v Praze měl na něj silný vliv Jakoubek ze Stříbra. Roku 1415 se Rokycana stal bakalářem, r. 1427 byl vysvěcen na kněze a ustanoven farářem v Týnském chrámu, kde působil již od r. 1425 jako kazatel. Po smrti Jakoubka ze Stříbra se stal generálním vikářem pražského arcibiskupství a r. 1435 arcibiskupem. Téhož roku byl rektorem university. Zikmund jej donutil po svém nastoupení k odchodu z Prahy (1437); návrat mu umožnil až Jiří z Poděbrad (1448), s nímž Rokycana politicky těsně spolupracoval. Jako stoupenec vladařského programu krále Jiřího byl často napadán odpůrci z řad katolické reakce i od radikálních skupin.

Rokycanova literární činnost obsáhla především kazatelskou prózu, ať již máme na mysli Postilu založenou na týnských kázáních (u níž se však nedá s určitostí rozpoznat, co je dílem Rokycany samého a co přidali pozdější opisovači), nebo *Výklady na evangelium Lukášovo* a *Janovo*. K nim se připojují různé projevy na kněžských shromážděních a hádáních a četné listy (např. korespondence s Petrem Chelčickým).

Vybraný úryvek z Výkladu na Lukášovo evangelium ukazuje, že také pražskou stranu znepokojovala sociální otázka a že se Rokycana snažil ji řešit, ovšem cestou mravní obrody při udržení existujícího společenského řádu, což je typické pro

celou pražskou stranu. Také druhá ukázka – z Výkladu na Janovo evangelium – je zajímavá tím, že osvětluje Rokycanovy sociální názory.

Obě ukázky jsou výrazné i po stylistické stránce. Některé výrazové prostředky (řečnické otázky, zvolání atd.) ukazují přímo na to, že text úzce souvisí s mluveným projevem, v němž je třeba vidět podstatu i vrchol Rokycanova slovesného umění. Jako řečník strhoval po dlouhá léta davy posluchačů v Týnském chrámu. Svě řečnické nadání projevil i na mezinárodním fóru při basilejském koncilu.

VÝKLAD NA LUKÁŠOVO EVANGELIUM

I vece Petr: „Aj, my opustili sme všetky věci a šli sme po tobě.“ A on vece jemu: „Žádný nenie, jenž by opustil duom anebo starosty své nebo bratříe nebo ženu aneb syny pro královstvie božie a nevzal mnoho viece v tomto času ... život věčný.“ I pojal Ježíš dvanáste učedníkův a vece jim: 5 „Aj, vstupujeme do Jerusalema...“ (až dotud:) a nerozumiechu o těch věcech, kteréž praveny biechu.

Když pán položil veliké nebezpečnstvie při zboží, že těžko bohatý spasen bude, snáze velblúd projde skrze jehelnie uši, a lidé to slyšiece ulekli se řkúce: „Kto spasen bude?“ A on die, že to, což jest u lidí nepodobné, že jest u boha podobné, že když budú mieti pomoc od boha a řádně se budú mieti, že jest to podobné u boha. A svatý Petr ulek se i die: „My opustili sme všechny věci a šli sme po tobě,“ již tuto klade odplatu chudoby, že když pro královstvie božie opustí časné věci, že zde mnoho viece vezme a potom život věčný.

15 A dotýká té chudoby, kteráž v první cierkvi svaté byla, a by byla ta chudoba velmi zchopná, že jediné jich povolal, hned šli, všecko opustivše. To jedno, že všecko opustili, druhé, že šli po něm. Které jest větčie: všecko-li opustiti pro něho, čili jeho následovati? Větčie jest jeho následovati. Jakož die Ecclesiasticus, že jest veliké chvály, ktož následuje pána. Neb ač by již 20 šel do kláštera anebo na púšť, opustě všechny věci, a jestliže by Krista nenásledoval, všecko darmo a zmařeno! Ale člověk, maje zbožie, a neopustí jeho, muož pro to spasen býti. Neb, jakož stojí v Mat., když řekli: „My sme opustili všecko a šli sme po tobě,“ a on jim předložil to „vy ste následovali,“ a potom tepruv odplatu položil. Protož ktož lezú do klášterův a nenásledují jeho v skutciech a v mraviech, všecko darmo a zmařeno, ješto nedbají se učiti jeho zákonu, ješto jest to učenie nejlepšíe a pilnějie by se měl člověk jemu učiti a viece než kterému řemeslu. A když toho zanedbají a jiného sú pilnější, již ten každý zle stojí. A to jest dáblova pilná starost, že hledí, kdež muož, aby ten zákon vytrhl z srdcí lidských. Jakož die svatý 30 Pavel: „Buoh tohoto světa oslepil srdce nevěrných, aby jim nesvietilo čtenie pokoje.“

A znamenaj dvoje opuštění: jedno v žádosti a druhé v skutku. Ale opuštění v žádosti, to jest každému zapověděno pod věčným zatracením,

aby tak opustil duom, ženu, děti, že v čem by překážely k spasení a táhly
35 tě od boha, aby je v žádosti opustil, jich nenásleduje, ale aby je v nenávisti
měl. Nebo Kristus sám řekl: „Ač kto chce přijíti po mně a nebude nenávi-
děti otce svého i matky i bratří, nemuož býti křesťanem.“ Neb die, aby
i tělo své v nenávisti měl. Tak vida, ano tělo překážie pokušenými, a on se
40 hněvá na ně stýště sobě, již ten nenávidí tělo své. Též zbožie: hyn má někto
kupečstvie, anebo moha kupčiti, a než by oklamal svého bližnieho, radši
nechá toho kupečstvie a opustí – již ten zapierá.

Druhé opuštění jest v skutku, ale k tomu ne každý jest zavázán, než
mnišie, jeptišky a kněžie, ješto pro dokonalejší živnost svět opouštějí. Viziž
pak ty kněžie, ješto se oddávají k rolém a jsú jako jiní hospodáři, též mni-
45 šie, ješto se s forberky strojie a již svět opustivše, též panny, oddané bohu,
tiepati se po kupečstvích a jezdit; anebo mnišie a jeptišky, ješto ty věci
loutečné připravují, čepce, rukavičky, kličníky – to by vše nemělo býti.

„A žádný nenie, jenž by opustil otce, ženu, bratřie pro královstvie
božie.“ Svatý Matúš die „pro jméno mé“, svatý Marek die „pro čtenie
50 svaté“. Neb sú nejednú bývali mudrci, jenž sú opuštěli zbožie pro múdrosti
tělesné a pro uměnie, anebo mnich, ješto nechá světa, pro pecnec věčný dá
se do kláštera. Ale on chce, aby opustil ty věci, die „pro jméno mé“; a to
jest opustiti svět pro jméno božie, to jest pro své spasenie anebo pro zprávu
jeho. A ktož to učiní, žádný nenie, aby zde odplaty nevzal a potom v nebi
55 věčné. Protož lidé, když kde znamenají dary božie a zprávu a jdú tam rádi,
nebudú bez odplaty. Jako Maria, slyšiec od anděla, že jest v Alžbětě siemě
milosti božie, šla tam k ní, též teď apoštolé opustili všecky věci a šli po
něm. Bývá-li pak zpět, že žák, opustě mošnu s partékami, i běží, aby kněž-
stvie došel a dobré bydlo měl, již tu zle jest.

60 A die sv. Marek: „Ktož opustí duom neb rolí pro mě, že stokrát viece
vezme zde.“ Zdalíž by zde sto domóv vzal za to, že jeden opustil? Nic. Ale
ktož má jednu milost boží libeznú, jest ta větčie, než by zde sto domóv měl
a mnohá zbožie. Neb člověk, když zde ujímá tělu neb statku, tehdy vdycky
za to za každé velikú odplatu vezme. A druhé, opustí-li kto přátely, kteříž
65 by tě chtěli táhnúti od boha, a ty je opustíš, budeš mieti přátely všecky
volené v cierkvi svaté. Jakož die Actuum, že „bieše věřících jedno srdce“,
a svatý Pavel o těch die: „Jako nic nemajíce, a všemi věcmi vládnúce.“ Též
o ženě: Někto, moha tělu povoliti, a nechce pro odplatu věčnú. Již ten ženu
opuštíe, když se zdržuje pro své spasenie. A když by se pak oba svolila,
70 muž s ženú, aby tak do smrti v čistotě stáli, již by to bylo bohu milejšie,
než by dvanáste dobrých synóv urodili a zplodili. Ale k tomu žádný nechvá-
taj, leč se dobře zkusí.

Ale že on, pán, zde divné dary dává, jako mnohým předveděným ku
peklu hned zde dává psotu, biedu, že se jim zde peklo počíná a potom
75 věčně, též zase svým voleným dává zde nějakú divnú svobodu v duši, že

se nebojcie kráľuov ani tých ľudí, že pred nimi svobodne mluvie. Jako někdy to dával apoštolóm, že jim to zde dáva, a potom věčnú radost.

A svatý Marek die: „Opustí-li kto s protiventstvom, že opustí duom, ženu, roli,“ takže, co naň buoh dopustí, mile trpí, a pakli toho nenie, ale 80 sám sobě protiventstvie činí, tvrdě léhaje, přimrště sobě ráno vstana, již takový za to veliké bude odplaty před bohem.

Vizmež již pak páte, co slušie k nábožnému obieraní s bohem, jeho umučenie, neb to zapaluje ke všemu dobrému. I die: „Aj, vstupujeme do Jerusaléma. A syn člověka bude dán v ruce pohanóm etc.“ Od počátka 85 světa chtěl tomu milý buoh, aby se vdycky dála památka umučenie Kristova, hned počtúc od Ábele, kterýž beránky obětoval, Abrahám a jiní, potom Židóm kázal zabiti beránky, když měli jiti z Ejipta, a krví podvoje zmazati, vše tiem chtě, aby byla památka umučenie Kristova. A potom sám u Veliký čtvrtek ráčil jiesti toho beránka a tu již zavřieti ráčil všechny 90 oběti Starého zákona. A vydal nám tu obět, jenž zavřela všechny oběti Starého zákona. A v ní, v té oběti, muož nesmierně viec a lép pamatováno býti jeho umučenie než v oněch obětech, neb on tu obět ostavil najviec pro památku svého umučenie. A protož, když lidé jedie jeho tělo pro památku jeho umučenie, velmi milo jest to milému bohu. Nebo, jest-li co užitečné, 95 to jest to, aby s lítostí v srdci nábožně obieral se s božím umučením.

A toto třetie vezmi před oči při památce jeho umučenie: važ jeho práci velikú, kterýž jest vedl, druhé jeho veliké potupenie a zavrženie pro tě a třetie jeho velikú bolest, neb toť velmi hýbá člověkem a dáva skrúsenie v srdci, když se rozpominá, co jest tvój pán pro tě trpěl. A rád-li by, aby tě 100 slyšal na modlitbách milý buoh, prosíž pro umučenie syna jeho, Ježíše Krista, neb to velmi hýbá bohem otcem. A když si v zámutku, rád-li by měl potěsenie, pohledíž na něho. Vida, kteraké sú jemu úkory činili, ano i o jeho sukni losovali – veliká křivda! – vida to, vzbudíž se k trpělivosti. A viz, na smrti že jeho umučenie již bude poslednie útočiště.

A die, že pojal je súkromie. Neb nenie to každému dáno, aby uměl živě pamatovati jeho umučenie. Neb die svatý Pavel: „Mnohým bláznovstvie jeho umučenie,“ že je za bláznovstvie pokládali. A važ tak jeho umučenie, že netoliko byť tu měl trpěti u Veliký čtvrtek a pátek, ale celý jeho život vdy byl v bolesti, že jest říekal: „Zlé pokolenie, převrácené, i dokad s vámi 110 budu?“ Tak že jest on chvátal, aby spieše přišla ta smrt jeho, a některak rovnaje, že ta smrt jeho byla jemu jako odvlaženie. Nebo, když sem přišel na svět, žádného nenalezl, kde by měl odpočinutie, než bylo jemu náramně těžko na hříechy hleděti, že žádaje smrti říekal, maje již té noci trpěti: „S žádostí žádal sem jiesti tohoto beránka s vámi, než bych trpěl.“ A z té 115 žádosti řekl Jidášovi: „Co činiš, čin spieše.“

A die: „Syn člověka,“ to miení panny Marie. Neb byl jest on náramně ušlechtilého přirozenie, neb on jest byl od věčnosti u boha otce vedlé

božstvie. A že jest to tělo v životě drahé panny duchem svatým stvořeno, i bylo náramně ušlechtilé a bylo jemu těžko trpěti a hleděti na ty lidské nepravosti. I žádal smrti, neb byl náramně ušlechtilých očí i těžko bylo jemu hleděti na hříechy.

A že tuto vypravuje jako po zrně, že bude zrazen, mrskán, políčkován, plván, neb on hned věděl od počátku každú ránu, každý políček, každé vychrknutie na něho, všecko jest on to věděl od počátku, věděl, kterak jeho hanebně obnažie, věděl, kterak se jemu budú posmievať, a tak rozjímaj i korunu jeho až i do duše puštění, že jest on to vše od počátku věděl.

A die: „A oni sú nerozuměli tomu.“ Pro velikú milost, kterúž sú měli k němu, nerozuměli, neb mněli, by jim něco mluvil v podobenství. I bylo jim to zastřeno pro milost velikú, ač jim i zjevně mluvil. A Židóm, když jediné řekl: „Když povýšen bude syn člověka,“ a oni hned srozuměli a řekli hned: „My sme slyšeli, že Kristus zůstává na věky.“ Neb měli k němu závist, ihned z nějakého dómyslu mluvíli, neb kdež k komu závist od koho zajde, málof něco napovie, hned se viac vtípuje: „Totof miení tú řečí“ – a to činí závist.

1n.: Luk. 18, 28-34 – 1 *po tobě za tebou* – 2 *starosty rodiče* – 7 *při zboží při majetku* – 9 *nepodobné nepravděpodobné*

15 *a by a že* – 16 *zchopná mocná; jediné jen, sotva* – 19 *Ecclesiasticus: Sir. 23, 34 – 22-23: Mat. 19, 27 – 30-31: 2 Kor. 4, 4*

32 *znamenaj povšimni si* – 33 *zapověděno rozkázáno* – 36-37: Luk. 14,26 – 37-38 *aby i tělo své v nenávisti měl: srov. Efez. 5, 29 a Mat. 6, 25 aj.; ano jak* – 39 *stýšlě sobě stýskaje si, naříkaje; hyn tam, tamhle*

43 *živnost život, živobyті* – 44 *ješlo se oddávaji k rolém kteří pracují na polích* – 45 *ješlo se s forberky strojie kteří se zabývaji pracemi na statcích (forberk svobodný statek)* – 46 *tiepati se po kupečstvích honiti se po obchodech* – 47 *loutečné hračkářské, titěrné (tj. pro oblékání žen); klíčniky kličky, stužky*

49: Mat. 19, 29 – 49-50: Mk 10, 29 – 51 *pecnec pecen, bochník (chleba)* – 53 *pro zprávu pro naučení* – 55 *znamenají vidí* – 56 *Alžběta: manželka kněze Zachariáše, matka Jana Křtitele* – 58 *zpět naopak; žák student teologie, klerik; s partěkami s krajíci*

60-61: podle Mk 10, 29-30 – 63 *ujímá ubírá, činí újmu; vdycky vždycky* – 66 *volené vyvolené (k spasení); Actuum (lat.) v Skutcích apoštolských; cit. Skutk. 4, 32–67: 2 Kor. 6, 10 – 68 a nechce ale nechce* – 69 *když by se pak oba svolila (duál) kdyby se potom oba dohodli* – 70 *aby stáli aby setrvali* – 72 *leč se dobře zkusí než se dobře vyzkouší*

73 *divné záračné, podivuhodné* – 73-74 *předvděným ku pecku předem určeným k zatracení* – 74 *psotu nouzi, trápení* – 78-79: Mk 10, 30 – 79 *míle rád, ochotně* – 80 *přimršlě sobě když si namrská*

82 *slušie k obieraní přísluší, je vhodné k obcování* – 86 *počtúc začínaje počítat; od Ábele: druhý syn Adama a Evy, zabitý bratrem Kainem; Abrahám: podle bible praotec izraelského národa, který obětoval syna Izáka* – 87 *podvoje veřeje* – 88 *vše vesměs, celkem* – 89 *u Veliký čtvrtak na Zelený čtvrtak (před velikonoce); zavřieti uzavřieti, skončieti* – 91 *pamatováno připomínáno* – 92 *ostavil zůstavil, zanechal* – 95 *aby obieral se s... aby ses zamýšlel nad...*

96 *vezmi před oči uvaž; važ uvaž* – 97 *jest vedl konal* – 98 *hýbá člověkem* dojíhá člověka – 99 *rád-li by* byl-li bys rád, chtěl-li bys – 101 *v zármutku* v zármutku – 102 *úkory potupu* – 103 *vzbudíš se* povzbuď se

105 *súkromie* stranou – 106-107: podle 1 Kor. 1, 23 – 109 *vdy vždy* – 109-110: Luk. 9, 41; *dokad* jak dlouho – 110-111 *některak rovnaje* nějak srovnávaje – 111 *od-láženie* ulehčení, zmírnění – 114: Luk. 22, 15 – 115: Jan 13, 27

117 *přirozenie* původu; *vedlé božstvie* podle božství – 122 *po zrnu* po částech – 123 *plván* popliván; *vychrknutie* plivnutí – 126 *do duše puštění* do vypuštění duše

127 *pro milost* pro lásku – 128 *mněli* domnívali se – 129 *zjevně* přímo, bez podobenství – 130-131: Jan 8, 27-28 a 12, 34 – 131 *závist* nenávisť – 132 *z dómyslu* z domněnky, z výmyslu – 133 *zajde* dojde, dostane se; *se viac utipuje* více se domýšlí

VÝKLAD NA JANOVO EVANGELIUM

A všel jest Ježíš do Jeruzaléma. I nalezl jest v chrámě prodavače volův a ovcí... (usque ibi:) domu kupeckého.

Znamenaj najprv o kupectví tělesném, jenž trhovci těchto časův velmi své duše zavodí, i kupci i prodavači, neb die Mat., že je, i kupce i prodavače, vyhnal. Neb této dvě věci sú velmi nesnadné a nebezpečné, aby je 5 člověk mohl vésti bez hříechu – těžko to je, šenkérství a kupectvie. Neb die Eccl 26: „Dva obyčeje sta, jimiž by se měli lidé živiti, velmi nesnadná sta a nebezpečná.“ To je to dvě: krčma a kupectvie. Neb to dvě těžko člověk v spravedlivosti zachová, neb tiem dvojím duše velmi bývá raněna.

10 A dává příklad duch svatý: „Když by byl kuol někde v hromadě kamenie, těžko to móż býti, aby tištěn nebyl se všech strán.“ Též v kupectví a v prodávání těžko bude bez urážky duše, an prodavač hledí, aby draž prodal, než stojí, a onen hledí, aby lacinějie koupil, než stojí. Tento die: „Věru, nedám jinak,“ a kupec die: „Věru, nedám viac.“ A potom oba ule- 15 víta a selžeta. Protož die Izaie 24, že taková oba máta se velmi nebezpečně. A protož každý, kdož by se chtěl právě káti, lépe jest jemu újmu mieti na věcech tělesných, nežli s kupectvím se obchoditi. A proto, neb hned z porušení a z nakažení tělesného obecně člověk rád draž prodá, než stojí, a on radče lacinějie koupí, ano lépe stane, než za toť jest obecno u lidí, 20 protož málo jest těch lidí, aby řekl i kupec i prodavač: „Vezmi, zač stojí,“ a druhý aby řekl: „Za toť stojí, za to vezmu.“ Ale již jest nyní přišlo na to, že kdož umie najlépe v trhu oklamati, že když prodá, což móż najdražše, to již jest čest a chvála: „Měhoděk, umie dobře prodati!“ Též kupec, když umie lacinějie koupiti, anať bude kupujíc hyzditi: „Však jest věru draho a nestojí za to,“ a když koupí, anať chválí, že dobře koupil a že lacině. A žádného hříechu z toho nechce mieti, aniž se umějí lidé toho zpoviedati.

A protož die David: „Že sem nepoznal kupectvie, vejdu v sílu boží.“ Neb ti lidé, kteříž se kupectvie varují, dává jim milý bůh divnú sílu, ješto

30 jie lidé šantročni nemají, proto neb die duch svatý: „Těžko se najde kupec,
aby nezmeškal etc.“ Neb ti lidé kupečtí obecně zmeškávají službu boží,
zmeškávají své spasenie, zmeškávají lásku bližních, zklamávají v trhu.
A pak zvláště lidem duchovním, kněžím, zapovídají se kupectvie. V De-
kretu (causa 14, questione 4), že knězie žádných trhův nemají vésti, v nichž
35 by hleděli ziskuov tělesných, ani v knihách nemají kupčiti k zisku. Pakli
který to činí, má s ouřadu ssazen býti.

Druhé keří se lidé oddávají bohu, jako panny, vdovy, nemají hleděti
žádného kupectvie, aniž jest slušné vdovám a pannám. Protož die svatý
Pavel: „Kdo chtie bohu rytěřovati, nepleťte se v tělesné věci,“ neb vdově
a panně velmi dobře příslušie chudoba. Panna Maria, jakož o ní píší, že jedva
40 sukni mohla mieti pro velikú chudobu, ta královna nebeská. Protož panny,
vdovy, což rukama vydělají, tiem by měly živý býti a to prodati.

Ale otázal by se někdo: „Když pak nebude žádný kupčiti ani prodávati,
kdež budem bráti? Ano i Aristoteles praví, že je to potřebný obyčej kup-
čiti a prodati.“ Dvojím obyčejem móż býti kupectvie: jedno řádně a poctivě
45 a druhé neřádně a zle. Vezmi dva kupce: Jeden hledí konce potřebného,
jako vidí, ano se něčeho obci nedostává, a on tam jede do jiných zemí, aby
přiveza i tiem obci poslužil. A druhé přiveza, že nehledí za to zisku veli-
kého, než hledí jako žoldu toliko; to již hledí užitečného. A třetie, že hledí
poctivého obchodu a z toho i chudých neopúšťtie. Jiný pak hledí, aby na
50 miestě překúpě, ani kúpě přičiní, ani polepší, a hned zase prodada chce
mieti zisk, a nic nehledí, aby v tom obci poslužil, aniž s tiem kerú práci
má, než jen aby získal; takový puojde do pekla s tiem kupectvím. A pak
zvláště řemeslníci, nechajíc řemesla, nuž se v šantroky a v přemykáníe,
kupectví, a tam jezdiec po trziech, aniž cizoložie, divné hříechy páší.
55 Protož o takých die Krysostomus: „Žádný křestan nebývaj kupec takový!“

Dále jest-li toto, že já potřebuji někeré věci, že bez nie nemohu býti,
než musím mieti, a ty vida to, že musím, vydřeš na mně, což móžeš najviec
– to prodavač. Druhé jest-li kupec, an vidí, a ty někerú kúpi máš a musíš
ji prodati, neb si dlužen, a ten, jenž kupuje, anť poodtahuje, a vida, ano
60 lacino za to, zač pustil jemu, netbáf na to, než prodlévá, ponechá, a on že
má dáti penieze a dlužen, musí mnoho s toho sleviti, anť teprv vezme,
anoť již přielíš lacino – a nic to nenie jiného než jed vliti v lásku, anať tu
láska zhyne. A věziž, by najspravedlivějie prodával, když se lží a s věrová-
ním prodáváš, budeš v pekle!

1-2: Jan 2, 13-16 – 2 *usque ibi* (lat.) až k

3 *lělesném* skutečném, hmotném – 4 *zavodie* zavádějí; srov. Mat. 21, 12-13 – 7-8
Eccli 26: Ecclesiasticus, tj. Sir. 26, 28; *sta* (duál) jsou

10-11: srov. Sir. 27, 2 – 12 *bez urážky* bez úhony, bez poškození – 14-15 *ulevíta*
a selžeta (duál) sleví a žalžou – 15 *Izaie 24: v Izaiášově* prorocství 24, 2 (citát však ne-
má ten význam, který je mu zde příkládán); *máta se* (duál) mají se, vedou si – 16

5. Výzdoba tisku *Knihy výkladuov spasitedlných Petra Chelčického*

6. Iniciala s vyobrazením kazatele v Izv. Rokycanově postile z r. 1671

Inno dñi m̄i m̄i xxviii f̄v̄aio dñi
Crispans officio cum legatis Sigismundi
Hungaris hic q̄uoq̄ sincera fides sanam
Uma sub specie m̄i dñi clauit sac apert
Et sic catholico xp̄i taliter ponentes.

Uta m̄i dñi xxviii f̄v̄aio dñi
da alegaciuow k̄asilevskvch w̄oim̄o k̄o h̄aie
Maffino Casky Lacine wherky a d̄immez
y. Ze Czechowe a morawane Tielo k̄oie
k̄ariv pod dwoḡi xp̄i sobu przigimagnit
in w̄iemu k̄ezahane a prawi synowe t̄erhwe.

Amerc kumvne ppylo; vnatf svnoy at zillie zakon moy. **And** ley neb
 kuzlida tumpfe byti naffe vicia prava pravda slepet na gi kuzl
 In vlasti. Mezli sine ztoze ppye gme. klafi
 hec kardmalis

Chmalmez uzubeysa daz ge naffe
 vicia prava a gista. Den ge casil
 promy vmzeta. Selo a kery frata
 napamattu ge vmmzeme gmeti
 a toho pozillati. potom sm kalamata
 hec zashene

Kardmal

8. Kardinál váží kalich a papežskou tiáru – vyobrazení v Götlingském rukopise

právě spravedlivě – 17 *se obchoditi* zabývati se – 18 *z nakaženie* pro zkažení, zkaženost – 19 *on onen*; *radče* raději; *ano lép stane* smysl: neboť to lépe vyjde (než za požadovanou cenu) – 23 *měhoděk* (z *měj ho diek*) díky, sláva – 24 *anat* (ustrn. m. *ano*) jak; *hyzditi* haněti – 26 *toho z toho*

27: volně podle Ž. 70, 16 – 29 *šantročnī* podvodní – 29-30: Sir. 26, 28 – 30 *aby nezmeškal* aby nezanedbal, nepřipravil se o... – 31 *zklamávajíc* oklamávající, podvádějící – 32 *v Dekretu*: v Dekretu Graciánově (Friedb. 1, 736)

36n. *druhé ... třetie* za druhé, za třetí – 37 *jest slušné* sluší se pro... – 38: 2 Tim. 2,4; *rytěřovati* býti vojákem, sloužiti – 39 *jedva* sotva, stěží

43 *Aristoteles*: narážka na 5. knihu Etiky Nikomachovy, kde se mluví o potřebě výměny a peněz; *kupčiti* kupovati, nakupovati – 45 *hledí konce* potřebného přihlíží k účelu – 47 *nehledí* nesnaží se o... – 48 *žoldu* platu, mzdy – 50 *překúpeš*, ani kúpeš *přičinī*, ani *polepši* když odkoupí, ani nepřidá zboží, ani nezlepší – 52 *aby ztskal* aby měl zisk – 53 *nuž se v šantroky a v přemykánie* honem, vzhůru do podvodů a do překupování – 55 *Krysostomus*: Jan Zlatoustý; cit. Opus imperfectum in Matthaem (Nedokončený výklad Matoušova evangelia; PG 56,839)

56 *jest-li toto je-li* tomu tak – 57 *než* ale – 58 *to to jsi*; *kúpi máš* máš zboží na prodej – 59 *ant poodtahuje* a on váhá, protahuje – 60 *pustil* pustil jsi, přenechal jsi – 62 *anof* když – 63 *by prodával* i kdybys prodával; *s věrovánim* se zapřísaháním

MARTIN LUPÁČ LIST KNĚZI ZACHEOVI

Martin Lupáč patřil sice k představitelům pražské strany, jeho stanovisko nebylo však tak vyhraněno jako např. Rokycanovo. Účastnil se husitského hnutí již jako student a v mnoha věcech sympatizoval se stranou táboorskou i jako farář v Chrudimi. Zúčastnil se basilejského poselstva, jehož jednání také vylíčil v Hádání o kompakzátech, a r. 1435 byl zvolen Rokycanovým zástupcem. V této funkci hájil husitské hnutí a jeho ideologii proti představitelům katolické církve (proti Mikuláši z Kusy r. 1452, proti papeži Piovi II. r. 1462) a ve svém polemickém boji pokračoval (např. kritikou Hilaria Litoměřického) až do své smrti r. 1468. Z jeho literárních prací je třeba dále uvést novou úpravu Nového zákona a latinský spis *Contra papam* (Proti papeži).

Ukázka z Lupáčova latinského *listu*, poslaného asi r. 1462 snad z Žatce do Prahy husitskému knězi polského původu Mikuláši Zacheovi, je invektivou proti slabosti a smířlivosti mírných kališníků. Lupáč proti nim útočí jak poukazováním na bojovnost husitského hnutí v jeho počátcích, tak kritikou neprůkazných argumentů, na jejichž základě si papež a římská církev osobují ideologickou nadvládu nad křesťanstvem. Součástí naší ukázky tvoří vylíčení parodistického odpustkového průvodu z r. 1412, uspořádaného Voksou z Valdštejna.

Říká se: „Běda zvráceným pikartům, kteří podle své tělesnosti usilují všemožně zvrátit cestu boží.“ Ale já říkám: Běda největším škůdcům a nestoudníkům, zvrhlíkům našim, ačli si zasluhují být nazýváni našimi! Cožpak jsme vždycky nehlásali, že ta sběh římská je synagogou satanovou a nevěstkou z Apokalypsy, cožpak jsme to rozumovými důvody nedokázali